

Правотворчий колабораціонізм

У статті досліджуються питання про першоджерела так званої «Концепції оновлення ЦК України» в контексті недопустимості просування ідеології «руського міра» (права «руського міра») в Україні в умовах агресії росії.

Олександр ІЛЛАРІОНОВ, старший науковий співробітник Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України»

Загалом по темі

Попри вузьке значення терміну «колабораціонізм», який відносно нещодавно сприйнятий вітчизняним кримінальним законодавством, він має дещо ширший зміст – це будь-які форми сприяння агресору та/або наслідування чи копіювання його досвіду та практик (в економіці, культурі, політиці, утиках ЗМІ, нехтуванням думкою громадянського суспільства, приниження та зневажання традицій народу, суспільних інституцій, побудові правової системи, девальвації всього і вся, тощо – саме те, що спостерігаємо в діях окремих представників влади). І ці форми виходять далеко за стандартне сприйняття цього поняття суспільством. Яким може бути таке сприяння за умов наявності статті щодо державної зради? Чи сьогодні не можна розглядати таку форму сприяння ворогу, як прийняття нормативно-правових актів 1) всупереч інтересів суспільства та держави, 2) які матимуть не абстрактно прогнозований, а безпосередній деструктивний вплив на економіку (що прямо відповідає інтересам держави-агресора-рф), 3) які є рецепцією ідей та пропаганди юридичного буття держави-агресора (за принципом: задеклароване одне, в дійсності – інше) та наносять шкоду правовій системі України – дискредитують затвержені в Конституції України євроінтеграційні устремління та сприяють реалізації ідей «права руського міра» щодо створення єдиного правового простору тощо. Чому «правова система України» не може бути самостійним об'єктом злочину? Звісно, розумію, і для цього роблю зауваження щодо допустимості дослідження та використання російських джерел з метою розкриття обраної теми із

цитуванням джерел мовою оригіналу з науковою метою.

Про «концепцію» оновлення ЦК України

Не так давно вітчизняну юридичну спільноту було «одарено» так званою «Концепцією оновлення Цивільного кодексу України». «Концепція» стала об'єктом усебічного дослідження: відзначалися її беззмістовність, беззв'язковий набір тез-побажань, гасел, які або не пов'язані між собою єдиним стрижнем, або суперечать одне одному, і є важко реалізуємими з позицій юридичної техніки та сумнівно можливими до імплементації в правову систему з огляду на усталені правові традиції, що склалися впродовж останніх 20 років. Центральним положенням «Концепції» було відзначено безумовне скасування Господарського кодексу України як «джерела всіх бід» (правда, невідомо чийх бід, думаю, що аж ніяк не підприємців) та «передумови рекодифікації цивільного законодавства. І тут варто замислитися: а звідки оце все взялося? Де корені цього «процесу»? Для чого це просувається так настійливо саме зараз? Тема скасування Господарського кодексу «мусолиться» майже не з початку набуття ним чинності в 2004 р., і з певними часовими проміжками з настанням більш-менш вдалої політичної кон'юнктури «спливає» за підтримки певних сил (майже в одному й тому ж складі) з підозрою періодичності. Наукові пошуки кореня призвели до несподіваних результатів.

Правда, несподіваними вони є лише частково, адже ще раніше окремими науковцями робилися заяви про певний навмисний ухил розвитку правової системи України (ще наприкінці 90-х років проект Цивільного кодексу обґрунтовано характеризувався як «руська матрешка» тощо) до системи північного сусіда, як виявилось, це вкладалося в його загальну стратегію утримання України в орбіті впливу шляхом інтеграції груп впливу у законотворчі (та пов'язані з цим процесом наукові, або псевдонаукові – усілякі центри комерційного права тощо) структури. І ці групи вдалося інтегрувати так, що їх не зачепили ні події Революції Гідності, ні люстрація, ні запит суспільства на «геть від москви». А контрреволюція

весни 2019 р. надала нових сил таким групам впливу, які вдало мімікрували під нову політичну реальність (окремі, навіть, вдягли вишиванки, псевдовійськовою форму, торочать через підконтрольні ЗМІ «патріотичні» гасла тощо).

Першоджерела «концепції»

То що ж це за першоджерела так званої «Концепції оновлення Цивільного кодексу України»? Першою є «робота» (тут і далі – мовою оригіналу) «Кодифікація російського частного права» (2008 р., дата дивно співпадає з першою масовою атакою на Господарський кодекс) під редакцією Д. А. Медведєва (зіц-президент рф, військовий злочинець, власник будиночка з качечками, поціновувач спиртних напоїв). Вже сама назва відносить нас до досить «штучної» проблеми в українському праві – дихотомічного поділу права на «приватне» та «публічне», якою вітчизняна псевдоцивілістика виправдовує власні устремління (звісно, на шкоду правовій системі України: надмірна рекодифікація цивільного законодавства, декодифікація господарського законодавства тощо). До такого висновку призводить аналіз назв низки робіт, які мають пропагандистське забарвлення, виступів у підконтрольних ЗМІ, створення усіляких кишенькових «центрів», АНТИгромадських організацій тощо (за прикладом «Издательского центра частного права им. С. С. Алексеева») тощо. До речі, в ЄС такої проблеми не існує й ніхто з науковців не шукає «межі» між публічним та приватним правом так прискіпливо, як у нас (ну, мабуть, окрім німців). Аналіз авторів вищезазначеного «джерела» дозволяє виокремити окремі персоналії: В. В. Вітрянський, Л. Ю. Михеева, Є. А. Суханов, В. Ф. Яковлев та ін. – тобто найбільш одіозні та представлені високими посадами в рф цивілісти. Звідси – в «авторитетності» видання з урахуванням персоналії «редактора» сумніватися не варто. Отже, 1) в роботі «редактора» «Новый Гражданский кодекс российской федерации: вопросы кодификации» відмічається «важливість того, що в Розділі VI з'явилась ціла глава, в якій містяться загальні норми міжнародного приватного права». Дійсно, до 2-го читання «вітчизняний» ЦК України містив саме такий розділ. Здравий глузд завадив реалізації цього положення шляхом

прийняття окремого Закону України від 23.06.2005 № 2709-IV «Про міжнародне приватне право», однак, як бачимо, у «вітчизняній» «концепції» – його положення «терміново необхідно» втиснути в гіпертрофованому вигляді в «новий» ЦК України за прикладом «старшого брата». Звісно, в «концепції» пропонується виправити «невдачу» цивілістів щодо прийняття як окремого акту Сімейного кодексу України.

Шлях абсурду

Продовжимо. Так само возвеличуються досягнення в «кодифікації» (загарбанні; ну до якого абсурду власного розуму можна дійти, якщо вважати, наприклад, промислову власність інститутом цивільного права?) норм права інтелектуальної власності (думаю, це нас очікує?), адже прямо зазначається про те, що це – «отрасль гражданского законодательства», і звалено все в кучу: ноу-хау, право на фірмове найменування тощо. Більше того, далі вказується: «По своему значению оно (прийняття ЦК рф) сопоставимо с принятием Конституции». Це є коренем нісенітничі, яка нав'язується суспільству засобами пропаганди в Україні, – тези про «економічну конституцію» (див. далі) в особі ЦК України тощо. **Далі.** «Гражданский кодекс

вобрал в себя лучшие традиции российского дореволюционного законодательства и пропитан духом российской цивилистики». Це після трьохсотлітньої окупації України так званою «російською імперією» нам потрібно там щось запозичувати? Далі – більше. «В России нет, да и не было серьезных предпосылок для дуализма частного права, выделения предпринимательского (хозяйственного) или коммерческого права как самостоятельных отраслей права, основанных на отдельных кодифицированных актах». Тут взагалі відразу вгадуються знайомі «наративи», які просуваються з моменту кодифікації господарського законодавства всупереч європейській (та і світовій) традиції, прямо вгадуються положення (і прагнення) так званої «Концепції оновлення Цивільного кодексу України» законопроектів № 2635 від 19.12.2019 р. та № 6013 від 09.09.2021 р. Також пропонується «помнить все время о важности

задачи сохранить единообразие нашего Кодекса с гражданскими кодексами большинства стран СНГ», для чого й було збережено вплив на вітчизняних творців Цивільного кодексу (пригадаймо театр абсурду на «офіційних заходах» СНД щодо наявності прапора України; на сайті цієї «організації» в шапці до сих пір наявний прапор нашої держави. Тут слід підтримати шлях на денонсацію всіх без винятку угод в рамках цієї «організації» насадження руського міра).

Спадок Медведчука

Далі. Пригадаємо лише численні спроби дискредитації правової системи України, роздуми про «зовнішнє управління» нашою країною з 2014 р. (знайомі нотки

впливу ще одного колаборанта, агента впливу на правову систему України, військового злочинця, який був обмінаний на наших героїв та наразі перебуває на території росії, однозначно не втрачаючи певного впливу завдяки тривалому перебуванню членом НАПРН України). При тому в академії лише у травні цього року перейнялися позбавленням його відповідного статусу, більшою мірою пристосовуючись під суспільні настрої та сучасні реалії. Прийнятність останньої тези буде перевірена після повного оновлення керівних органів академії та ін. Ці роботи видавалися та пропагувалися (нав'язувалися) суспільству як «єдино правильні, безальтернативні», як напрям «розвитку» (а насправді – деградації, продовження колоніальної залежності).

У статті В. Ф. Яковлева «Гражданский кодекс российской федерации: развитие общих положений гражданского права» (теж саме видання) вже у 6-му абзаці

знаходимо улюблену мантру про «ЦК як економічну конституцію» – чи не стрижневе гасло «вітчизняної цивілістики». Звісно, воно з'явилося «на горизонті» далеко не в 2008 р. Також ми бачимо й реалізацію найбільш бажаного положення про включення до ЦК норм про підприємництво (добре, що у «вітчизньому» ЦК не вдалося реалізувати цю проросійську мантру). Крім того, спеціалістам та науковцям, сферою інтересів яких є державні (зараз – публічні) закупівлі та замовлення, слід готуватися й до положення про те, що «ці відносини мають регулюватися тільки цивільним законодавством». І ще цитата, яка поки що недооцінена вітчизняними компіляторами «права руського міра», – «в нормах гражданского права

воплощены основополагающие идеи построения и регулирования экономических отношений». Звісно, що це так, і водночас не так. Цивільне законодавство врегульовує (або повинне врегульовувати) відносини щодо задоволення особистих потреб людини – споживання, обмін, не систематичні операції купівлі-продажу тощо. Це, звісно, невеличка (але важлива) за своєю суттю частина економічних відносин. Це «першоджерело» оновлення цивільного законодавства України містить і такі фрази, як «современное гражданское право, представленное Гражданским кодексом России 1994-2006 гг. и другими, принятыми в его развитие законами, в целом пригодно для выполнения исторической задачи формирования гражданского общества с развитыми демократическими институтами и товарно-денежной экономикой, обеспечивающими достойную жизнь граждан, их права и свободы».

Що саме сьогодні побудовано на росії кожен може перекопати власноруч, нас тягнуть красивими гаслами туди ж? Цікавим «пасажем» є й теза про «інші приватноправові кодекси» – Сімейний, Трудовий. Очікуємо рецепцію цієї тези в найближчому майбутньому? Цікава ідея включити в ЦК норми трудового права, при тому, що першоджерелом трудових відносин є організаційно-господарські відносини, які складаються з приводу започаткування господарської діяльності (включаючи найм трудової сили) та управління всіма процесами виробництва (роз-

ширення його – найм додаткової трудової сили, скорочення – вивільнення трудової сили тощо; закони економіки, як і закони фізики, не обманути «цивілістичними мантрами»).

Можна сказати, що й цієї однієї «концепції» досить, аби зрозуміти суть поставленого питання та довести висунуту гіпотезу про просування «права руського міра» з відповідною його адаптацією певним колом осіб в Україні. Однак, звернемо увагу лише на ще одне положення «Концепції розвитку гражданского законодательства российской федерации» (вже 2009 р.), а саме – на вступну статтю А. Л. Маковського. «К настоящему времени назрела необходимость внесения в ГК двух принципиальных изменений системного характера. В круг отношений, регулируемых гражданским законодательством и определяющих его предмет (ст. 2 ГК), следует включить корпоративные отношения» (сторінка 25). І що бачимо? Бачимо це положення (крім положення про скасування Господарського кодексу) в законопроекті № 2635 (який намертво «завис», на щастя).

Як не в двері, так у вікно...

Проект завис? Не біда. Агенти впливу «права руського міра» пішли іншим шляхом: 27.07.2022 р. була прийнята нова редакція Закону України «Про акціонерні товариства» (набув чинності з 01.01.2023), яка, крім іншого, містила положення щодо скасування (як завжди) ст. 82, 85 та 167 Господарського кодексу, а ст. 80 було викладено в «декларативному» стилі, та ще й із прив'язкою до

Цивільного кодексу: порядок створення, функціонування та припинення господарських товариств регулюється ЦК України та законом. Нонсенс та штучне розширення предмету ЦК (знов). І це не все. На одному із засідань провідного (стосовно законопроекту) комітету Верховної Ради деякі з депутатів (дотичні до процесу знають хто і за чиєю вказівкою) в істеричній формі вимагали повернути в ЦК статті щодо акціонерних товариств, які пропонувалося (і це правильно) взагалі прибрати з ЦК. Натомість отримали такий «нормативний вінегрет». Крім того, таким же чином було «втиснуто» в ЦК відверту нісенітницю у вигляді ст. 96¹ «Права учасників (засновників, акціонерів, пайовиків) юридичних осіб (корпоративні права)», зміст якої перегукується з положенням законопроекту № 2635 і є яскравим прикладом реалізації концепцій та напрацювань «права руського міра» (див. вище).

Деякі проміжні авторські висновки

У цілому слід констатувати, що авторами законопроектів №№ 2635 та 6013, «концепції» та, зрозуміло, нових «книг» «оновленого», начебто, Цивільного кодексу неУкраїни «завети військового злочинця Медведєва» і компанії виконали! І це тільки лише поверховий аналіз – «вижимка» всього того, що намагаються реалізувати в Україні за прикладом того, що було узаконено в рф. Якщо продовжити пошуки, то можна здійснити ще не одне «відкриття» спорідненостей, запозичення тощо.

Невдала законотворча калька

Дійсно, Цивільний кодекс України зразка 2003 р. є реплікою, або досить невдалим (і добре, що невдалим) перекладом українською мовою нарізаних смужок тексту (за влучним виразом проф. З. Ромовської) з тогочасної (на початку гіпертрофізації його змісту зі створенням купи книг та «втисненням» усього, чого тільки можна – як зараз те саме намагаються просунути в Україні, незважаючи на предмет регулювання «вітчизняного» ЦК) редакції Цивільного кодексу рф та Модельного цивільного кодексу для країн СНД (при тому, що Україна ніколи не була членом СНД) – таких собі модифікованих, але схожих за цільовим призначенням «Основ цивільного законодавства СРСР і союзних республік» різних років видання (діяли на території України під час радянської окупації починаючи з 1961 по 1991 рр.). Цільове призначення – утримання в рамках чи «орбіті» неоімперської правової системи. Така близькість слугувала обґрунтуванням інтеграційного вектору до 2014 р., а після Революції Гідності стала доповненням до гасел «руського міру» – одна мова, одна віра і так далі, плюс «одна правова система» із «єдиним і могутнім ЦК».

До речі, скопійовано вітчизняними ідеологами «рекодифікації» (ну, а насправді, рецепції неоімперської цивілістики) й різноетапне прийняття «нового» ЦК (саме як на росії: 1-ша книга – 1994 р., 2-га – 1995, 3-тя – 2001 тощо). Згадаємо пропагандистські матеріали щодо «необхідності оновлення ЦК України» в найкоротші строки, які вже тривають понад 3 роки з моменту декларування та з незрозумілих причин (за наявності повноцінного адмінресурсу) поки що нереалізовані (може, погано нарізані з російського ЦК смужки перекладаються українською?). Хоча деякі рухи організаційно-підготовчого характеру для прийняття «нового» ЦК вже здійснені, щоб процес пройшов контролювано і без зайвих свідків, ну і звісно – без участі громадянського суспільства (тут мається на увазі Закон України «Про внесення зміни до частини другої статті 4 Цивільного кодексу України щодо удосконалення процедури внесення змін до цього Кодексу» та цікава за змістом Постанова Верховної Ради України про його прийняття). На підставі поверхового аналізу першоджерел «Концепції» можна спрогнозувати (з великою вірогідністю змоделювати) й зміст того, що буде назива-

ватися «проектом оновленого Цивільного кодексу України» (та чи України?).

Щодо «літературної гігієни» в законотворенні

Хочеш-не хочеш, а сьогодні дійсно досить гостро постає питання «літературної гігієни» в наукових дослідженнях та законотворчій діяльності (недопущення нарізання смужками та перекладання українською актів держави-агресора). Але як же «струнке ряди цивілістики» без улюблених посилань на «корифеїв» імперського, радянсько-злочинного та неоімперського (сучасного) цивільного права, права кріпацтва, пригноблення, тотального контролю та казуїстичної зарегульованості, права доносів, адмінресурсу – жаги влади для зведення рахунків? І не треба суспільству розповідати про «свободи» фізичної особи (не людини і громадянина!), які привносить Цивільний кодекс. Досить лише ознайомитися не з книжними опусами, а з дійсністю, що коїться в державі, яку нам нав'язують за взірць.

Зазначу й те, що експертним середовищем цілком обґрунтовано зроблено висновок про те, що законопроект № 6013 здатен нанести суттєву шкоду національній правовій системі, значно знизити ефективність формування та реалізації державної економічної політики, нанести шкоду та дискредитувати інтеграційний вибір України до ЄС (картка законопроекту про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27618>), відстояний громадянським суспільством на Майдані та на фронтах війни з російською федерацією, яка прагне, в тому числі військовим шляхом, повернути Україну в орбіту свого впливу не тільки в сфері політики, економіки, територіально, а й насильницьким шляхом досягнення спорідненості правових систем, що виступатиме засобом примусу суспільства до підкорення та додатковим гаслом «інтеграції». І тут «із середини» просуваються ідеї, спрямовані на підлив економічної системи (тобто обороноздатності держави), нанесення системного ураження демократичному устрою та завдання якомога більшої шкоди державності шляхом викривлення правової дійсності. Так звана «Концепція» є нічим іншим, ніж «зводом» найспірніших та одіозніших сентенцій (із

перекладом українською) відповідника, який просувався та був реалізований у державі-агресорі (рф). Ось такий маємо «законотворчий колабораціонізм» за умов відкритої збройної агресії того, чиї ідеї в нас намагаються прищепити як банан до ялинки (або кращий є вислів: вивести гібрид «коня та трепетної лані»).

Як протистояти викривленню правової дійсності?

Усе ж дійсно хотілося б знайти ті інструменти протидії викривленню правової дійсності з корисливою метою (замовлення спонсорів та/або кураторів, реалізації власних амбіцій, зведення рахунків або відверте сприяння ворогу – колабораціонізм), коли на чорне кажуть біле й навпаки, коли народжуються химери про «цивільне право ЄС» (термін «цивільне право ЄС» є банальним пристосуванством під, на жаль, задекларовані, а не реалізовані повною мірою тренди розвитку правової системи України), використання в дискусіях (в тому числі в соцмережах та контрольованих ЗМІ) прийомів перекручування фактів, перекладів і загалом – нехтування принципами академічної доброчесності. На жаль, чим далі, тим більше ми втрачаємо з горизонтів усвідомлення сутності ст. 68 Конституції України про недопустимість посягання на права і свободи, честь і гідність інших людей. Ще можна було б якось змиритися, коли б ішлося про одну якусь людину (хоча й вона – найвища цінність – ст. 3 Конституції України), а коли мова про посягання на права і свободи, честь і гідність громадянського суспільства? За традицією, раз на 10 років це завершується Perezavantazhenням політичної верхівки й аудиту її «бурхливої діяльності», викриття всіх мотивів, цілей

тощо. Вивчаємо історію уважно (2004–2005, 2013–2014, 2023–2024?). Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо (ст. 5 Конституції України).

Ці мої роздуми пов'язані з тим, що останнім часом викрито багато агентів впливу ворожої держави – російської федерації. Та чи не пов'язане таке настійне (із застосуванням всіх засобів пропаганди, корупції та адміністративного ресурсу як то зазвичай робиться для досягнення не вигідної для суспільства та деструктивної для держави мети) просування законопроекту № 6013 із намаганням нанести значної шкоди економічній системі держави та обороні, шкоди методом «тисячі дрібних порізів» – купи на перший погляд невинних документів, хоча законопроект № 6013 це вже майже апогей такої діяльності. При цьому основною метою таких агентів ставилося саме руйнування відносин України та США (й інших ключових союзників) та допомога рф щодо захоплення стратегічних об'єктів (див.: дослідження Королівського об'єднаного інституту оборонних досліджень – RUSI) під виглядом спеціально створеної в українському парламенті «антикорупційної групи» (мета діяльності – припинення, або принаймні скорочення, міжнародної допомоги Україні). Дійсно, вражає пророчий вислів У. Черчилля про те, що «сучасні фашисти назвуться антифашистами», ну, а в наших реаліях: корупціонери – антикорупціонерами, «реформатори» (в тому числі в галузі права) – реваншистами та агентами впливу ворожої ментальному духу українців «правової системи руського міра» з «паханатом Цивільного кодексу» (за відомим висловом).

(Далі буде...)

